

Tünde Polomik

O ULOZI ČEHA U FORMIRANJU MUZIČKOG ŽIVOTA U BOSNI I HERCEGOVINI 1878 – 1918

Pitanja osnovnih obeležja muzičke kulture Bosne i Hercegovine za vreme austrougarske uprave (1878 – 1918) pretežno obrazuju tri važne tematske oblasti. Prva od njih obuhvata pitanja u vezi sa muzičko-umetničkim i estetskim obeležjima specifične kulture Bosne i Hercegovine, gde su od 1878. paralelno egzistirala dva velika sistema, bliskoistočni i evropski. Druga tematska oblast bavi se pitanjima u vezi sa uticajem bogate i raznovrsne narodne muzičke tradicije Bosne i Hercegovine na njenu muzičku kulturu u celini, u razdoblju kada se grad i selo oštrije diferenciraju i kada započinje formiranje građanskog načina razmišljanja i organizacije života. Treću tematsku oblast čine pitanja o povezanosti muzičke kulture Bosne i Hercegovine za vreme austrougarske uprave sa njenom političkom istorijom.

Naučno tumačenje navedenih tematskih oblasti je od bitnog značaja za razumevanje suštine muzičke kulture Bosne i Hercegovine, ne samo u razdoblju 1878 – 1918, nego i u kasnijim periodima. Kod istraživanja, usmerenih u bilo kojem pravcu u okviru njih, kao jedan od najbitnijih zadataka, pojavljuje se potreba za rasvetljavanjem uloge doseljenika u muzičko-kulturnom životu Bosne i Hercegovine. Doseljenici su, naime, naročito za vreme austrougarske uprave bitno uticali na opšta obeležja bosanskohercegovačke muzičke kulture i imali značajan udeo u formiranju bosanskohercegovačkog muzičkog života.

Među doseljenicima koji su dali najveći doprinos na tom polju, češki muzičari su imali istaknuto mesto. Njihov značaj je utoliko veći što su bili prvi profesionalni nosioci muzičko-kulturnog života u Bosni i Hercegovini, u smislu evropskog načina poimanja muzike, muziciranja i organizacije muzičkog života. Oni su, kao muzički daleko obrazovaniji od domaćeg stanovništva, na početku najviše doprineli da muzičko-kulturni život Bosne i Hercegovine postepeno poprima obeležja jedne ne samo autentične, nego, istovremeno i

umetnički autonomne muzičke kulture. Svojom su delatnošću češki muzičari u početnom periodu razvoja obrazovali kako domaći muzički kadar, tako i domaću publiku, pružajući joj mogućnost da se uključi u evropske tekovine muzičke kulture. Češki muzičari su aktivno učestvovali u sledećim vidovima i sadržajima muzičko-kulturnog života Bosne i Hercegovine za vreme austrougarske uprave:

1. u delatnostima pevačkih i tamburaških društava,
2. u aktivnostima vojnih orkestara,
3. u muzičkom obrazovanju i muzičkom školstvu,
4. u komponovanju muzike,
5. u istraživanjima narodne muzike i
6. u bosanskohercegovačkom koncertnom životu u vidu gostovanja istaknutih čeških muzičkih umetnika.

Ovaj rad predstavlja prilog proučavanju i rasvetljavanju uloge čeških muzičara u bosanskohercegovačkoj muzičkoj kulturi 1878 - 1918, u samo nekim od oblasti njihove delatnosti. U daljem izlaganju želim da posvetim pažnju radu čeških horovođa u Bosni i Hercegovini, s osvrtom na njihovo muzičko stvaralaštvo, a zatim da prikažem široki opseg delatnosti čeških muzičara u formiranju muzičko-kulturnog života Bosne i Hercegovine u okviru delovanja Bogomira Kačerovskog.

Počevši od druge polovine 1880, u Bosni i Hercegovini su se formirala brojna pevačka i tamburaška društva. Dužnosti horovođe u ovim udruženjima pretežno su obavljali Česi. Tako su, na primer, u Donjotuzlanskom srpsko-pravoslavnom crkvenom pjevačkom društvu radili Dragutin Hruza, dr Emil Muža, Karlo Matejka i Anton Dozela¹. U Hrvatskom pjevačkom i tamburaškom društvu »Vlašić« u Travniku više od tri godine obavljao je dužnosti horovođe Vjenceslav Bartuš². Njega je na toj dužnosti smenio Gustav Vilim Brož, koji je kasnije radio kao horovođa i u Tuzli³. Srpsko pjevačko društvo »Sloga« u Sarajevu duže vreme i u više navrata je angažovalo za vođenje hora Franju Matejovskog⁴.

Pevačka i tamburaška društva su najčešće nastajala na nacionalnoj ili konfesionalnoj bazi. Shodno tome, naročito na početku delovanja, njihov osnovni cilj bilo je jačanje nacionalne svesti uz pomoć muzike. U ovim udruže-

1 *Spomenica Donjo-tuzlanskog srpskog crkvenog pjevačkog društva prilikom 15° godišnjice njegovoga opstanka i osvećenja društvene zastave, 1885-1901*, Štamparija Mile Mazarića u Zagrebu, sine anno.

2 *Povijest Hrvatskog pjevačkog i tamburaškog društva »Vlašić« u Travniku*, Sarajevo, Tiskara Vogler i drugovi, 1906

3 *Gustav Vilim Brož bio je jedan od istaknutih muzičara u Bosni i Hercegovini. Rodio se 1861. u Týnce nad Labem. Muziku je studirao u praškoj orguljaškoj školi. Nakon studija radio je u Mariboru, Innsbrucku, Senju i Sušaku a zatim u Travniku i Tuzli.*

(*Otto Sobotka: Čeští hudebníci a zpěváci v jugoslavských zemích*, u: *Préhled XI*, Daruvar, 1981, 93. str.)

4 *Franjo Matějovský se rodio u Nechanicama, 1871. Odsek za orgulje završio je na konzervatoriju u Pragu. Nakon toga radio je u Velikom Bečkereku, Banja Luci i Sarajevu. Bio je osnivač i direktor prve sarajevske muzičke škole (1908-1915). Umro je u Sarajevu, 1938.* (*Muzička enciklopedija, II*, Zagreb, 1963)

njima se okupljala, pre svega, nacionalna elita određenog naroda, dok muzičko obrazovanje nije bilo, niti je moglo biti, uslov za učlanjenje. Bez obzira na to, međutim, mnoga od pevačkih i tamburaških društava su tokom svog dugogodišnjeg delovanja dosegla umetnički nivo u muziciranju, a naročito u horskom pevanju. Najveći deo zasluga pripada za to horovođama društva koji su u takvim okolnostima obavljali složenu, delikatnu i krupnu dužnost. Oni su, naime, pored vođenja hora, radili i kao učitelji muzike, kompozitori, instrumentalni solisti, pa čak i režiseri kod pojedinih pozorišnih komada.

Mnogostranu delatnost čeških horovođa, njihov pristup radu, njihove rezultate kao i odnos sa članovima pojedinog pevačkog društva ilustruju primeri iz istorijata Srpskog pjevačkog društva »Gusle« u Mostaru. Ovo društvo (osnovano 18. 12. 1888⁵) bilo je jedno od najistaknutijih u Bosni i Hercegovini za vreme austrougarske uprave, koje je tokom 27 godina rada ostvarilo visoki umetnički nivo u negovanju muzičke umetnosti. Od horovođa koji su delovali u »Guslama« Josef Horki, Rudolf Zamrzla, Viljem Seifert, Hugo Doubek, Miloš Dozela i Jovan Judl bili su Česi⁶. Od njih su se neki sasvim kratko zadržavali na ovoj funkciji, dok su drugi svojom delatnošću bitno uticali na muzičko-umetnički nivo »Gusala« i trajno su ga obeležili.

Jedan od najznačajnijih na tom polju bio je Rudolf Zamrzla⁷. Mesto horovođe u »Guslama« zauzeo je 1892. i ostao dve godine na toj dužnosti. Za to vreme vodio je hor, reorganizirao ga je, pa čak je pokušao i sa uvođenjem mešovitog sastava, ali u tome nije uspeo. Predavao je članovima društva i teoriju muzike, a bavio se i kompozicijom. Prema sećanju Atanasija Šole, dugogodišnjeg predsednika »Gusala«, »muzički su »Gusle« naročito napredovale pod upravom Zamrzle. Bio je to darovit muzičar i odličan dirigent.«⁸ Pored toga, Zamrzla je bio intiman prijatelj i učitelj muzike Alekse Šantića. S obzirom na suštinsku ulogu Šantića u sveukupnoj delatnosti »Gusala«, Zamrzline zasluge još više dobivaju na značaju.

Istaknuta ličnost među češkim horovođama koji su delovali u mostarskim »Guslama« bio je i Jovan Judl. Odabran je između osam kandidata koji su se prijavili na redovan konkurs, objavljen u bosanskohercegovačkim i češkim novinama. Stigao je u Mostar 01. 09. 1901. iz Sremske Mitrovice, gde je pre radio. Njegove sposobnosti su zaostajale za Zamrzlinim, ali je bio izuzetno odan svom poslu. To ističe u svojim sećanjima i Tihomil Vidošić kada kaže da je »Judl bio (...) vanredno ambiciozan i marljiv; radio je onako kako je mislio da je najbolje u granicama svoje sopstvene sposobnosti i kulture. S najboljom namerom davao je sve od sebe, da mu rad urodi što obilnijim plo-

5 Jovan L. Vuković: *Gusle, ognjište nacionalne misli i nacionalne škole*, u: *Pedeset godina srpskog pjevačkog društva »Gusle« u Mostaru 1888-1938*, Mostar, 38. str., sine anno.

6 *Pedeset godina srpskog pjevačkog društva »Gusle« u Mostaru 1888-1938*, Mostar, sine anno.

7 *Kao dokaz Zamrzlinih sposobnosti možemo navesti i podatak da je nekoliko godina nakon odlaska iz Mostara postao dirigent Narodnog divadla u Pragu.*

(Tihomil Vidošić: *Razvoj muzičkog života u Guslama*, u: *Pedeset godina srpskog pjevačkog društva »Gusle« u Mostaru*, 162. str)

8 Atanasije Šola: *Ljudi i događaji u prošlosti Gusala*, u: *Pedeset godina srpskog pjevačkog društva »Gusle« u Mostaru*, 174. str.

dom.⁹ Ove reči potkrepljuje i podatak da je Judl 1906. na koncertu prilikom krsne slave »Gusala« izveo sa članovima društva čak i Donizettijevu operu »Marija, kći pukovnije«.

Članovi »Gusala« ostvarivali su prisan i prijateljski kontakt sa svojim češkim horovođama. Petar Pejanović se seća da su svi »oni rado dolazili u Gusle, i tu neumorno razvijali svoju muzičku delatnost, kako bi Gusle dostigle što veći muzički nivo, te u muzičkoj kulturi stali uz rame sa ostalim slaven-skim družinama.«¹⁰ Posle odlaska sa funkcije horovođe, Rudolf Zamrzla je godinama održavao veze sa ovim društvom. »Gusle« su ga više puta molile da se vrati u društvo na šta se on nije odazvao, no često im je posvećivao i slao svoje horske kompozicije.

Odnos Jovana Judl-a sa mostarskim »Guslama« bio je također prijateljski. Tihomil Vidošić kaže da je on »dvanaest godina radio u »Guslama«, a da nije izazvao veće zadenice ni s odborom ni s pjevačima.¹¹ Kada je 1912. finansijsko stanje društva znatno oslabilo, Judl je pristao da se i dalje angažuje na istom poslu, sâm snižavajući svoj honorar. Koliko su ga članovi društva cenili dokazuje i podatak da ga je glavna skupština, zbog njegovih zasluga, 1914. izabrala za počasnog člana.

Komponovanja muzike predstavlja jednu od najznačajnijih delatnosti čeških horovođa u Bosni i Hercegovini 1878-1918. Ova aktivnost je u njihovom slučaju često rezultat nužde, u nedostatku prigodnih, tehnički dovoljno lakih i sadržajno odgovarajućih dela za izvođenje u pojedinim društvima. Zato bi se ovaj često posao svodio samo na aranžiranje nekih pesama ili orkestraciju. Bilo je, međutim, primjera i za ozbiljniji, produhovljeniji stvaralački napor i pristup.

Uvid u stvaralačku delatnost čeških muzičara danas nam pružaju, gotovo isključivo, samo informacije iz bosanskohercegovačke štampe iz razdoblja austrougarske uprave. Bez obzira na to što su one značajan izvor podataka, na osnovu njih mogu se otkriti samo fragmenti ove važne problematike.

Među vestima iz štampe nalazimo, pre svega, takve, iz kojih saznajemo isključivo naslov određene kompozicije i ime njenog autora. Tako, na primer, mostarski književni časopis »Zora« 1899. preporučuje svojim čitaocima dve kompozicije Miloša Dozele. To su jedan marš pod nazivom »Odjek« i smesa omiljenih srpskih pesama, »Pozdrav iz Mostara«.¹² Isto tako, u Sarajevskom listu, 1907. na programu Gajretove zabave je navedena kompozicija »Čikti ferman« od Franje Matějovskog.¹³ U bosanskohercegovačkoj štampi postoji veliki broj informacija sa sličnim sadržajem. U njima se navode brojne kom-

⁹ Tihomil Vidošić: *Razvoj muzičkog života u Guslama*, u: *Pedeset godina srpskog pjevačkog društva »Gusle« u Mostaru*, 199. str.

¹⁰ Petar Pejanović: *Gusle i slovenski narodi*, u: *Pedeset godina srpskog pjevačkog društva »Gusle« u Mostaru*, 199. str.

¹¹ Tihomil Vidošić: *Razvoj muzičkog života u Guslama*, u: *Pedeset godina srpskog pjevačkog društva »Gusle« u Mostaru*, 176. str.

¹² *Zora*, novembar 1899, br. XI

¹³ *Sarajevski list*, 10. 4 (28. 3) 1907.

pozicije, a kao kompozitori spominju se mnoga od imena čeških muzičara. To dokazuje da je muzičko stvaralaštvo bilo jedan od rasprostranjenih vidova aktivnosti među njima, koje je rezultiralo bogatim izborom kompozicija.

Nešto više o ovoj oblasti saznajemo iz vesti koje pored imena autora i naslova kompozicije navode i izvođačku aparaturu. Sarajevski književni list »Bosanska vila«, na primer, donosi spisak najnovijih kompozicija Franje Matějovskog, koje su napisane za klavir, muški ili mešoviti hor, kao i za kamerne ansamble raznovrsnog sastava sa manjim ili većim brojem izvođača.¹⁴ Iz drugih izvora saznajemo za Kantatu Gustava Vilima Broža, koju je on komponovao za soliste, hor i orkestar, u slavu Fra Grge Martića.¹⁵ Sadržaji takve vrste omogućuju barem pretpostavke o zanatskim sposobnostima i stvaralačkim ambicijama pojedinog kompozitora. Pre donošenja zaključka o tome, međutim, moramo uzeti u obzir i to da kvalitet krajnjeg rezultata autorovih napora nije uvek toliko zavisio od njega samog, koliko je od nivoa muzičko-tehničkih sposobnosti pojedinih sastava za koje je određena kompozicija napisana.

Krajnji oblik muzičkoistorijskih istraživanja iz ove oblasti trebala bi da bude naučna procena umetničke vrednosti i suštine ovih kompozicija, na osnovu detaljne muzičke analize notnog teksta. Ali je do sada većina notnog materijala iz muzičkog stvaralaštva čeških muzičara u Bosni i Hercegovini ostala neotkrivena. Arhivska istraživanja u budućnosti tek treba da omogućuju pristup onom delu građe iz ove oblasti koji je sačuvan. Ovaj zadatak je naročito značajan i zbog toga što stvaralaštvo čeških muzičara u Bosni i Hercegovini za vreme austrougarske uprave predstavlja početke bosanskohercegovačkom komponovanju muzike.

Neki od čeških muzičara iz razdoblja austrougarske uprave su ostavili značajan trag u muzičkoj kulturi grada u kojem su živeli i bitno odredili obeležja i kvalitet muzičko-kulturnog života svoje sredine. Jedna od takvih ličnosti bio je i Bogomir Kačerovsky¹⁶ Rodio se 1872. ili 1873.¹⁷ u Lytomišlu. Učiteljsku školu je završio u Petrinji. U muzičkoj školi Glazbenog zavoda u Zagrebu je diplomirao 1896. Dve godine kasnije, Kačerovsky je zauzeo mesto učitelja muzike u sarajevskoj Učiteljskoj školi, gde je radio skoro dve decenije, do 1916. Aktivnosti Kačerovskog u muzičko-kulturnom životu Sarajeva znatno su prevazišle obime njegove službene dužnosti. Tokom boravka u ovom gradu on se isticao kao dobar učitelj muzike, vrstan horovođa, solista ili član kameranih ansambala, kompozitor i prikupljač narodne muzike. Savremena dnevna štampa beleži njegovo ime na najrazličitijim kulturnim manifestacijama, bez

¹⁴ *Bosanska Vila*, 1904, br. 12.

¹⁵ *Povijest Hrvatskog pjevačkog i tamburaškog društva »Vlašić« u Travniku*, 28. str.

¹⁶ *Ime i prezime ovog češkog muzičara beleži se na razne načine: u austrougarskoj štampi kao Bogomir Kačerovsky ili Kačerowsky; Muzička enciklopedija (II, Zagreb, 1963) navodi dve varijante: Kačerovski ili Kačerovský; Otto Sobotka ga spominje kao Bohumir Kačerovský (Čeští hudebníci..., 113. str.) ili Bohumir Kučerovský (Čeští hudebníci..., 119. str.) U vezi rada Otta Sobotke treba napomenuti da je on pod ta dva imena podrazumevao i dve različite ličnosti. Njihovi lični podaci su, međutim, gotovo identični (oba dvojica su se po Sobotki rodila 1872. u Lytomišlu i radila u Sarajevu i Zagrebu) da je očigledno da se radi o istoj osobi.*

¹⁷ *Prema Muzičkoj enciklopediji Kačerovsky se rodio 1873, dok je Otto Sobotka naveo 1872. kao godinu njegovog rođenja.*

obzira na nacionalnot, konfesionalnu pripadnost ili državljanstvo organizatora.

Kao horovođa, Kačerovsky se angažovao na svom radnom mestu i u Hrvatskom pjevačkom društvu »Trebević«. Da je uspješno radio ovaj posao potvrđuje i anonimni autor izveštaja sa jubilarnog koncerta učitelja sarajevskih državnih škola, kada kaže da upravo Kačerovskom »pripada najveće priznanje što je školsku omladinu tako vješto navježbao«. Zadatak je bio utoliko veći i teži što je na koncertu »pjevalo oko 460 učenika od obadva spola, a sa odraslim pjevačima i pjevačicama, sviračima u orkestru i na tamburicama bješe oko 600 sudjelovača.«¹⁸

Kačerovsky je mnogo učestvovao na raznim sarajevskim muzičkim priredbama i kao vrstan violončelista. Prema podacima kojima danas raspolazemo, on je na svojim nastupima izvodio ili muziku lakšeg, salonskog karaktera¹⁹ ili svoje kompozicije²⁰. Na osnovu poznatih dela iz tog repertoara možemo reći da njihovo izvođenje zahteva umetnika sa solidnim tehničkim mogućnostima. Muzička kritika iz dnevne štampe također hvali sviranje Kačerovskog. *Bosnische Post* 1901. piše: »Gospodin profesor Kačerovsky je prvorazredan umetnik. On prezire glasne i jake efekte, njegova umetnost je prisna. Čelo koristi gospodin profesor Kačerovsky sa velikim, majstorskim umećem.«²¹

Kačerovsky se bavio i pisanjem muzike. Više činjenica govori u prilog tome da je bio jedan od poznatijih i priznatijih kompozitora u Sarajevu. Dela Kačerovskog su se, naime, često izvodila na raznim kulturnim manifestacijama. U štampi su dobila relativno veliki publicitet, naročito u odnosu na ostale kompozicije koje su istovremeno nastale u Bosni i Hercegovini. Kačerovsky je i štampao deo svog opusa²², što je redak primer u Bosni i Hercegovini za vreme austrougarske uprave.

Do sada otkriveni podaci ne omogućuju da uz njihovu pomoć sastavimo barem približno celokupan opus Kačerovskog. Nedostaje i muzičko-analitička procena njegovih dela. Na osnovu današnjeg uvida u njegovo stvaralaštvo znamo da je bio privržen narodnom melosu Bosne i Hercegovine, koji je i sam prikupljao i harmonizirao.

U vestima i osvrtima iz dnevne štampe iz tog doba ocrtavaju se samo obrisi stvaralaštva Kačerovskog. Prilikom osvrta na osnivačku proslavu Muškog pjevačkog društva u Sarajevu anonimni izveštač kaže da je gospođa Mara Ma-

18 *Sarajevski list*, 13. 11 (31. 10) 1908.

19 *Popper: Concert polonaise (Unterhaltung im Kroatischen Klub, Bosnische Post*, 26. 1. 1914)

Popper: Tarantella

(*XXI osnivačka proslava Muškog pjevačkog društva, Sarajevski list*, 24. 4. (11. 4) 1907)

Davidov: Am Springbrunnen

(*XV Gründungsfest Männer-Gesang-Vereines, Bosnische Post*, 10. 12. 1901)

20 *Kačerovsky: Nocturne*

(*XV Gründungsfest Männer-Gesang-Vereines, Bosnische Post*, 10. 12. 1901)

21 *Bosnische Post*, 10. 12. 1901.

22 *Kompozicije Kačerovskog izdavao je Jaromir Studnička, također Čeh, koji je imao knjižaru i štampariju u Sarajevu.*

darević otpevala tri arije i »jednu dodala, osobito krasnu »Bosansku tužaljku« od Kačerovskog, pravo biserno zrno u muzikalnoj lirici.«²³ Iste novine, kada najavljuju zabavu Preporoda, 1913. naglašavaju da će se te večeri izvoditi i sasvim nov komad, i to »Bosanska legenda« od Bogomira Kačerovskog, »specijalna nova tvorevina, u kojoj se izmjenjuju bosanske i orijentalne arije.«²⁴ Kao glavni deo jubilarnog koncerta sarajevskih učitelja 1908. izvedena je Glazbena slika« od Kačerovskog, pod naslovom »Poklonstvo iz Bosne i Hercegovine«. Autor izveštaja o tom događaju navodi da je Kačerovski to delo komponovao za dva hora, simfonijski orkestar, klavir i orgulje, a zatim ga ovako opisuje: »Kompozicija je protkana sve samim narodnim motivima iz Bosne i drugih naših krajeva i dokazuje veliku rutinu kompozitora u obradi, a fin ukus u izboru. U nekoliko pjesama pjevala su obadva zbora, ovaj dolje i onaj na galeriji skupa i naizmjenice što je izazvalo puno efekta (...)«. Nakon toga, autor izveštaja još dodaje: »... publika je izvođenje pratila neprekidno velikom nasladom i burnim pljeskanjem. (...) pri rastanku sa koncerta se na mnogim usnama čulo: ovako što lijepo još nijesmo imali u Sarajevu.«²⁵

Na osnovu današnjeg poznavanja uloge čeških muzičara u formiranju bosanskohercegovačke muzičke kulture, pre svega možemo da govorimo o značaju njihove obrazovne misije. Ona se ne ispoljava samo neposredno, u tome što su češki muzičari bili prvi profesori muzike i osnivači prvih muzičkih škola u Bosni i Hercegovini, nego i znatno šire. Kao horovođe, oni su stvorili muzičkoj umetnosti, u evropskom smislu shvatanja, široku bazu, kako za bavljenje muzikom, tako i za njeno razumevanje. Kao stručnjaci na širokom polju muzičkih delatnosti, češki muzičari su svojim primerom učili domaće stanovništvo raznovrsnosti u ispoljavanju muzičke kulture i organizaciji muzičko-kulturnog života u okviru evropskog sistema muzike.

Pored obrazovne delatnosti, međutim, sigurno je da su češki muzičari uticali i na muzičko-umetnička i estetska obeležja bosanskohercegovačke muzičke kulture, i to naročito svojim stvaralačkim radom ali i kvalitetom svog muziciranja i izborom programa za izvođenje.

Naučni doprinos čeških muzičara ogleda se u proučavanju narodne muzike Bosne i Hercegovine.

Kako je rasvjetljavanje uloge Čeha u formiranju bosanskohercegovačke muzičke kulture tek u početnoj fazi, o njenoj suštini danas još malo znamo. Sigurno je da je to velika i važna oblast za istraživanje bosanskohercegovačke istorije muzike, zato, jedan od bitnih budućih zadataka istraživača biće i da na naučnoj bazi procene značaj ove problematike, kao i da utvrde u čemu se on najviše ispoljava i u kolikoj meri.

²³ *Sarajevski list*, 1. 5. (18. 4) 1907.

²⁴ *Sarajevski list*, 26. 9 (13. 9) 1913.

²⁵ *Sarajevski list*, 13. 11 (31. 10) 1908.

Tünde Polomik

ON THE ROLE OF CZECHS IN FORMING THE MUSICAL LIFE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA 1878 – 1918.

(Summary)

In the process of research of the history of music in Bosnia and Herzegovina, one of the most important objectives appears to be a need for illumination of the role of immigrants, who, especially during the Austro-Hungarian rule, exerted a great deal of influence over the general attributes of the musical culture of Bosnia and Herzegovina, and played an important part in forming the musical life there in Bosnia and Herzegovina.

Among the immigrants who had given the biggest contribution in this area, the Czech musicians had a prominent part. Having by far been better educated in music terms than the local population, it was them who, at the beginning, made a considerable contribution towards the musical and cultural life in Bosnia and Herzegovina, which, gradually, acquired the characteristics of not only an authentic but also, as seen in the term of arts, an autonomous musical culture. As chorus directors they created a large basis for the art of music in the European connotation, both in the sense of dealing with music and its understanding. As experts in the wider realm of the art of music, such as Bogumir Kačerovski, who had worked almost two decades as the music instructor, chorus director, instrumental soloist, composer and gatherer of the folk music in Sarajevo; the Czech musicians set up an example for the local population in a variety of expression the musical culture and the organization of musical life within the European system of music. Their creative activities, but also the quality of their playing and the selection of programmes for concerts, exerted the influence on distinctive aesthetic and musical and artistic features of the musical culture in Bosnia and Herzegovina.

The research on the role of Czechs in the musical life of Bosnia and Herzegovina is still in the initial stage. One of the significant tasks of the musical historians in future must be an evaluation of the importance of this issue according to some academic criteria. They will also have to make an assessment of the manner and scope of the issue.